

Innst. S. nr. 307

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

St.meld. nr. 40 (2008–2009)

Innstilling fra utenrikskomiteen om norsk humanitær politikk

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Humanitær bistand, fredsbygging og menneskerettigheter er definert som et hovedspor i Regjeringens utenriks- og utviklingspolitikk. Regjeringen la i september 2008 fram en samlet norsk humanitær strategi. Denne strategien gir en visjon for Norges rolle på det humanitære området og presenterer hovedprioriteringer på dette felt fram til 2013. Den humanitære strategien ligger til grunn for denne stortingsmeldingen.

Norge står som humanitærpolitisk aktør og finansiell giver overfor en rekke store og sammensatte globale utfordringer. Regjeringen vil at Norge i samarbeid med andre skal:

- sikre at mennesker i nød får nødvendig beskyttelse og assistanse
- finansielle humanitær innsats basert på de internasjonale prinsippene om humanitet, nøytralitet, upartiskhet og uavhengighet
- ruste det internasjonale samfunnet til å møte framtidens globale humanitære utfordringer
- forebygge, respondere på og igangsette gjenoppbygging etter humanitære kriser.

Regjeringens mål er at Norge skal være blant de ledende politiske og finansielle partnerne i den internasjonale humanitære innsatsen og bidra til at det internasjonale samfunnet står best mulig rustet til å møte framtidens utfordringer. Regjeringens hovedfo-

kus er rask, fleksibel og effektiv respons for å kunne møte skiftende humanitære behov, både i akutte og langvarige kriser.

Nye globale utfordringer vil påvirke sikkerheten og samfunnsutviklingen i mange land. Etter alt å dømme vil disse utfordringene føre til flere og mer sammensatte humanitære kriser i årene som kommer. Norsk humanitær politikk vil bli påvirket av denne utviklingen, som norsk utenriks- og utviklingspolitikk for øvrig.

En betydelig andel av de norske humanitære midlene kanaliseres gjennom de frivillige humanitære organisasjonene. Regjeringen mener at deres kompetanse og organisatoriske fortrinn er av stor betydning for å videreutvikle "den norske modellen".

Nøytralitetsprinsippet som ligger til grunn for humanitær bistand, innebærer etter Regjeringens syn ikke at Norge skal tie om overgrep eller maktmisbruk. I humanitære kriser er forsvar og fremme av menneskerettighetene det sentrale. Om det humanitære diplomati skal foregå i det stille eller i full offentlighet må etter Regjeringens vurdering avgjøres av hva som til enhver tid er mest effektivt for å hjelpe ofrene.

Norges humanitære engasjement begrenser seg ikke til å ivareta humanitære rettigheter og reagere på humanitære behov. Sammen med våre partnere ønsker Regjeringen å endre rammebetingelsene for det humanitære arbeidet. Norge skal bidra til at det investeres i forebygging, klimatilpassning og humanitær beredskap i langt større grad enn i dag.

Regjeringen ar av den oppfatning at humanitære kriser krever politiske løsninger. Norges freds- og forsoningsarbeid, den politiske dialog med berørte land, bidrag til internasjonale fredsoperasjoner, bistand, klima- og skogsatsingen, fokuset på humanitær nedrustning og arbeidet for å styrke menneskeret-

tighetene er alle viktige bidrag til å forebygge humanitære lidelser.

Norges humanitære innsats skal etter Regjeringens syn være basert på kunnskap, kompetanse og robust forvaltning slik at de humanitære midler leder til ønskede og målbare resultater. Meldingen omtaler konkrete tiltak som skal bidra til å styrke effektiviteten i norsk humanitær bistand.

Norsk humanitært engasjement er en del av en samlet utenriks- og utviklingspolitisk innsats for fred og bærekraftig utvikling, slik dette er formulert i St.meld. nr. 13 (2008–2009) Klima, konflikt og kapital og St.meld. nr. 15 (2008–2009) Interesser, ansvar og muligheter. Denne meldingen utdyper den norske engasjementspolitikken på det humanitære området, bl.a. når det gjelder vår innsats i konfliktområder og overfor følgene av globale klima- og miljøendringer.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Vidar Bjørnstad, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg og Anette Trettebergstuen, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund, Siv Jensen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Siri A. Meling og Erna Solberg, fra Sosialistisk Venstreparti, Ågot Valle, fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, fra Senterpartiet, Åslaug Haga, og fra Venstre, Anne Margrethe Larsen, viser innledningsvis til Innst. S nr. 173 (2007–2008), jf. St.meld. nr. 9 (2007–2008) om norsk politikk for forebygging av humanitære katastrofer. Komiteen la i innstillingen vekt på at forebygging av humanitære katastrofer er viktig for fattigdomsbekjempelse og for å nå FNs tusenårs-mål. Samtidig understreket komiteen at det å nå tusenårsmålene er viktig for å forebygge humanitære katastrofer. Det dreier seg om varige strukturelle endringer som forebygger katastrofer, fjerner fattigdom og sikrer en bærekraftig utvikling. Komiteen vil understreke viktigheten av at et land har kapasitet til å beskytte sine borgere fra konflikt og krise og gi dem trygge rammer for menneskelig og økonomisk utvikling.

Komiteen viser videre til Innst. S. nr. 150 (2008–2009), jf. Dokument nr. 3:2 (2008–2009) om Riksrevisjonens undersøkelse av effektiviteten i norsk humanitær bistand, der en enstemmig kontroll- og konstitusjonskomité bl.a. sier at:

"Komiteen viser til at undersøkelser stiller spørsmål ved om Utenriksdepartementet i tilstrekkelig grad legger til rette for en god overgang fra humanitære kriser til mer langsiktig støtte. Komiteen vil understreke viktigheten av å se sammenhenger mel-

lom bistand i akutsituasjoner, overgangsbistand og den mer langsiktige bistanden. Slik kan en bidra både til å forebygge framtidige nye katastrofer og gjøre mottakerlandene mindre sårbare i nye krisesituasjoner".

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ser det som positivt at Riksrevisjonen har foretatt en forvaltningsrevisjon på dette området.

Komiteen viser til at meldingen på bakgrunn av Innst. S. nr. 150 (2008–2009) utdyper den norske engasjementspolitikken på det humanitære området som en del av en samlet utenriks- og utviklingspolitikk.

Komiteen viser videre til at Utenriksdepartementet i september 2008 la fram en femårig strategi for Regjeringens humanitære politikk. Strategien omhandler mange av de utfordringene som Innst. S. nr. 150 (2008–2009) og Dokument nr. 3:2 (2008–2009) peker på. Komiteen har merket seg at disse utdypes i meldingen.

Komiteen har merket seg at humanitær bistand, fredsbygging og menneskerettigheter er definert som et hovedspor i Regjeringens utenriks- og utviklingspolitikk.

Komiteen er enig med Regjeringen i at det ikke er nasjonale interesser som ligger bak norsk humanitær bistand, men store humanitære behov i de mest sårbare landene. De langsiktige krisene, klimaendringer, naturkatastrofer, svekkelse av livsgrunnlaget og utbredt fattigdom, er de største utfordringene det internasjonale samfunnet står overfor. Komiteen er også enig i at det er viktig å demme opp for mer tidsavgrensede kriser som finanskrisen og matvarekrisen.

Komiteen har merket seg at Norge ønsker å bidra til en internasjonal politikk som styrer de globale fellesgodene og som bygger opp et rammeverk av institusjoner, herunder en global rettsorden.

Komiteen deler meldingens oppfatning av at erfaringer fra både naturkatastrofer og konflikter har vist at den humanitære innsatsen må sees i en bredere politisk sammenheng fordi humanitære kriser også krever politiske løsninger. Komiteen vil vise til at humanitær bistand aldri må bli et alternativ til varige politiske, økonomiske og sikkerhetsmessige løsninger på de problemer sårbare mennesker står midt opp i.

Komiteen har merket seg at Norge har spilt en viktig rolle i å videreutvikle humanitærretten og dens beskyttelse av sivile i væpnet konflikt. Komiteen vil vise til Minekonvensjonen av 1997 og Konvensjonen om klaseammunisjon av 2008. Komiteen har merket seg at Norge også vil delta aktivt i arbeidet for internasjonal regulering av håndvåpen.

Komiteen vil vise til at småjenter og kvinner rammes særskilt hardt i konflikter og humanitære kri-

ser, både som ofre for seksualisert vold og fordi de ofte reduseres til passive ofre som ikke blir hørt. Komiteen mener det er viktig at Sikkerhetsresolusjon 1325 og den norske handlingsplanen må være en integrert del av norsk humanitær bistand og vårt arbeid med konfliktforebygging og konfliktløsning. Det er viktig og nødvendig at kvinner i langt større grad får innflytelse i det humanitære arbeidet og når freden skal bygges.

Komiteen er enig med meldingen i at mangel på utdanningstilbud er størst for barn og unge som er rammet av krise og konflikt. Komiteen er videre enig i at satsing på utdanning innen humanitære kriser også er en nødvendig satsing for å oppnå tusenårsmaal nr. 2.

Komiteen viser til at meldingen understreker at den prinsipielle enigheten om "Responsibility to protect" reiser nye utfordringer når det internasjonale samfunnet stilles overfor situasjoner der Responsibility to Protect viser seg vanskelig å operasjonalisere. Komiteen vil slutte seg til at det er avgjørende at

enigheten fra FN-vedtaket i 2005 konsolideres og ikke undergraves. Gjennom å forplikte folkeretten må det etableres forpliktelser for FNs medlemsland til å følge opp intensjonene i praktisk handling.

Komiteen viser til at komiteen i Innst. S. nr. 173 (2007–2008) mente at det var behov for en folkerettslig definisjon av klimaflyktninger. Komiteen vil be Regjeringen ta initiativ overfor FN for å drøfte dette.

Komiteen slutter seg for øvrig til de humanitære prioriteringer som foreslås i meldingen.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

St.meld. nr. 40 (2008–2009) – norsk humanitær politikk – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 8. juni 2009

Olav Akselsen

leder

Marit Nybakk

ordfører

